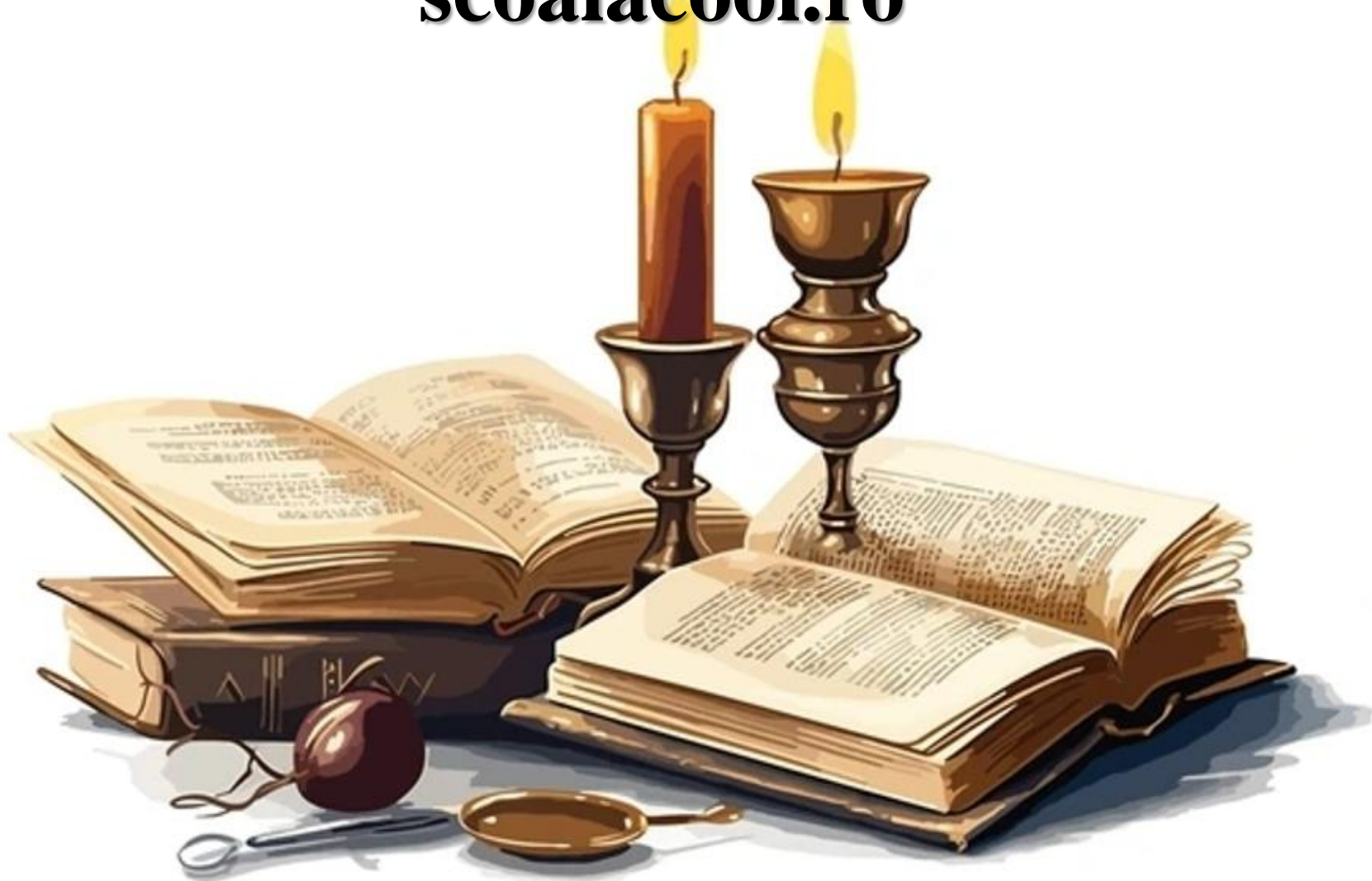

scoalacool.ro

**CRONICARI, CĂRTURARI ȘI
CARTEA ÎN SPAȚIUL ROMÂNESC**

Cronicari și cărturari **umaniști** români

În Evul Mediu românesc, la fel ca și în restul Europei, multă vreme, limbile de cult religios, de cultură și de cancelarie utilizate nu au coincis cu limba populară.

În Transilvania, a fost utilizată în special limba latină, în vreme ce în Țara Românească și Moldova, au fost folosite limba slavonă (secolele X-XVI), mai puțin, limba greacă și limba română scrisă cu caractere chirilice (secolele XVI-XVIII).

29-30 iunie 1521 - *Scrisoarea lui Neacșu din Câmpulung către judele Brașovului Hanăș Begner*: redactarea celui mai vechi document scris în limba română (păstrat până în prezent). Printre cei mai însemnați reprezentanți ai Umanismului (a pătruns în spațiul românesc în secolul al XV-lea) s-au numărat:

I. În Transilvania: Nicolaus Olahus (*Hungaria*: 1536; *Attila*: 1537), Johannes Honterus (*Cărticica de reformă pentru Brașov și Țara Bârsei*: 1543; *Regulamentul bisericesc al tuturor germanilor din Transilvania*: 1547) și Gaspar Heltai (*Cronica faptelor trecute ale Ungariei*: 1575).

II. În Moldova: Grigore Ureche (*Letopisețul Țării Moldovei*: 1642-1647), Miron Costin (*Letopisețul Țării Moldovei*: 1675; *De neamul moldovenilor*: 1687), Ion Neculce (*Letopisețul Țării Moldovei*: 1732-1744) și Dimitrie Cantemir (*Descrierea Moldovei*: 1716; *Hronicul vechimei romano-moldo-vlahilor*: 1719-1722).

III. În Țara Românească: Neagoe Basarab (*Învățăturile lui Neagoe Basarab către fiul său Teodosie*: 1654), Radu Popescu (*Istoriile domnilor Țării Românești*: 1290-1728 - secolul al XVIII-lea) și stolnicul Constantin Cantacuzino (*Istoria Țării Rumânești dintru început*: 1716).

AMIN... (Title or header in Church Slavonic)

Main body of text in Church Slavonic script, consisting of multiple columns of dense, handwritten text.

Decorative red and black vertical elements at the bottom left, possibly part of a signature or seal.

Decorative red and black vertical elements at the bottom right, mirroring the left side.

Certificat de proprietate în limba slavonă (Țara Românească, secolul al XVII-lea)

Handwritten text in Church Slavonic script, likely a religious or administrative document. The text is densely packed and written in a cursive style characteristic of the period. It contains numerous words and phrases, some of which are difficult to decipher due to the script and fading. The text appears to be a collection of names, titles, or a list of items, possibly related to a church or a specific community. The script is a form of Church Slavonic, which was used in the Balkans and parts of Eastern Europe during the 15th and 16th centuries. The document is a copy of a letter or a record from Neacșu din Câmpulung, dated 1521.

472.

Scrisoarea lui Neacșu din Câmpulung (1521)

Nicolaus Olahus

Johannes Honterus

Gaspar Heltai

Grigore Ureche

Miron Costin

Ion Neculce

Dimitrie Cantemir

Neagoe Basarab

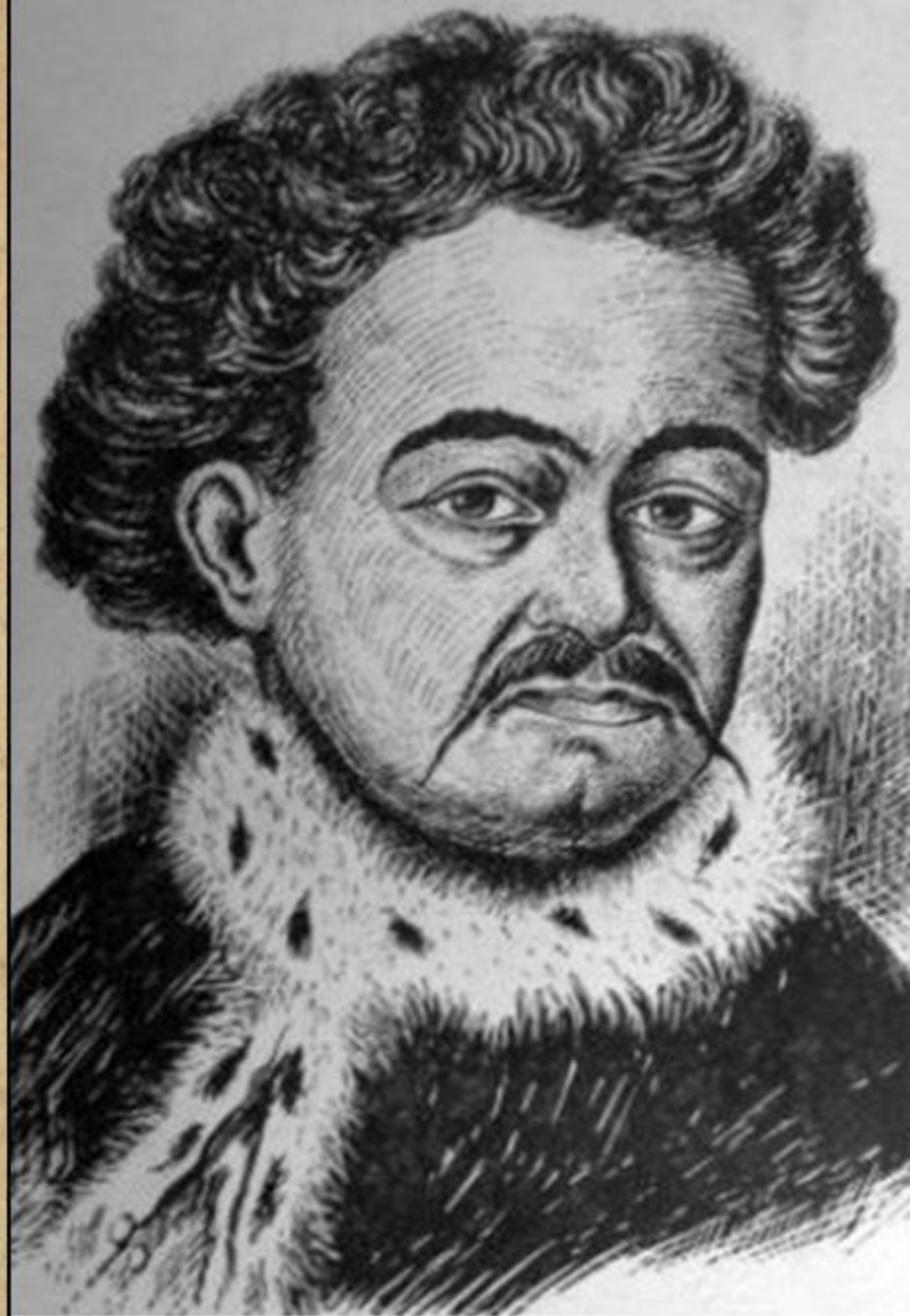
ПАРТЕА А ДОА

Інвъцѣхрїле азї Neagoe Basarab,
Domnъ Църїі Рѣшїнещї каре а ин-
въцат пре фїла-сѣ Teodocіe, ашїжде-
раа шї пре ацї каре вор фї ин хрїа
азї de Dъmnezeѣ хшї инкоронацї
domnї шї бірхїторї църїі ачещїа пен-
трѣ мхате шї богате азкрѣрї, каре сїнт
domnїлор фолосїтоаре de сѣффлет шї
вреднїче de чїнстѣа шї похвала dom-
nїeї. Ашїждераа шї пре тоцї воїерї
сѣї, пре чеї марї шї пре чеї шїчї
каре се инчене пентрѣ чїнстѣа
Ікоанелор.

Фѣла-меѣ Teodocіe, шї воѣ чїнстїцїлор шї дѣл-
чїлор mei domnї, каре ве'цї фї ин хрїа поастрѣ,
domnї шї бірхїторї църїі ачещїа. Ашїждераа шї
дѣлїавоастрѣ рѣбїцїї mei воїерї аша вѣ инвъц. ин-
тѣ сѣ чїнстїцї чїнстїтеле шї сфїнтеле Ікоане, пен-
трѣ кѣ Ікоанеле кѣ адеврѣат сїнт семнѣа шї кїнѣа
Domnъазї пострѣ Ісус Хрїстос шї печетѣа азї. De-
цї de ва рѣбї ошѣа кїнѣа Dъmnezeazї пострѣ, шї
ва чїнстї семнѣа шї печетѣа азї кѣ тоатѣ інїна, шї
Dъmnezeѣ инкѣ ва рѣбї сѣффлетѣа азї, шї кѣ тоатѣ
їнїна сѣ ва індѣацї de Domnъа пострѣ. О рѣбїтѣа
меѣ фїѣ! кїт ecte de бїне а азкї ошѣа tot кѣ Dъm-
nezeѣ, шї а петрече кѣ дїнсѣа, шї а фї кѣ еа инвечї!
O Doamne еѣ ровѣа тѣѣ! шї фїла ровевї

RADU POPESCU

HISTORIILE
DOMNILOR
ȚĂRII
ROMINEȘTI

Constantin Cantacuzino

Cartea în spațiul românesc

1508 - la Mănăstirea Dealu, domnul muntean Radu cel Mare (1495-1508) a adus prima tiparniță din Țările Române, călugărul Macarie fiind cel care a tipărit prima carte, *Liturghierul* (în limba slavonă).

1544 - la Sibiu, a fost tipărită prima carte în limba română, *Catehismul românesc*.

1551-1553 - la Sibiu, Filip Moldoveanul a tipărit *Tetraevangheliarul slavo-român*, prima carte bilingvă tipărită și în română, totodată cea mai veche tipăritură în limba autohtonă păstrată până astăzi.

1557-1582 - la Brașov, diaconul Coresi a tipărit circa 40 de lucrări religioase, în limbile slavonă și română (*Apostol*: 1566; *Octoih*: 1575; *Psaltirea slavo-română*: 1577; *Evangelhia cu învățătură* sau *Cazania*: 1581).

1562 - la Cotnari, a fost atestată inițiativa domnului moldovean Ioan Iacob Heraclid (Despot-Vodă: 1561-1563) de a înființa Colegiul Latin.

1582 - Șerban, fiul diaconului Coresi, a tipărit *Palia de la Orăștie*, prima traducere în limba română a unei părți din *Vechiul Testament*.

Tipar cu litere mobile

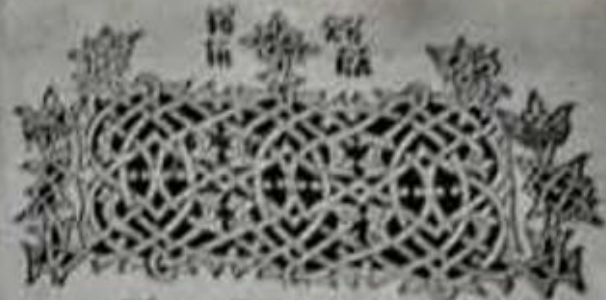

Radu cel Mare

Călugărul Macarie

ЛѢПОСІЯ ТВОЯ ІОІА ІСІА ІІ
С҃ГО ДХА МІЕ ІІ ПРІСНО ІІ КХ
МАТРА ПОТРЕВА ІІ ІІ
ИЖЕ НАША . КХІ
ДАН ІІ АХ ПРКУТ
НИМ ДІИ СІД . ІІ СІ СІ
НИКМ ІІ А СІ ТВОРЬ СТРАШ
НІ ТВО ІІ ТА ІІ НА . СХІ КХ
НИ ІІ А КХ СЛО СІ СНО МОУ ТВО
МОУ СІ Д ОУ . ІІ НА СЛ ДІ И КИ
ПО К А Ж И ЦР ТА І А Т КО І ГО . НІ І
І ПР СНО ІІ КХ КХ . Д І І А К О Н ЖЕ
СІ Ш І Д С І П Р І Т А Е Т Ь С Т А А .
І І ЖЕ ПО ШЕ М У А Н Т Е Б Р А І І Г Л А
К О Н І Ц Е Т Р І С А А У Т О У Р Г І А А .

ИЛЪ ИЖЕ ГЛЕ ИАКОНЪ

НААНТИ КХ АНШ ЖЕ ВЕРНА
И ПСН Е ЖЕ АН ДИ СКОУ
НЕ Л КИ Д О А Н І С К О У
І П О С Т И І І І І С К О Н
А Л Т І І І П Р І Д Р О Т А І І

Liturghierul (Mănăstirea Dealu, 1508)

МІСЛЕНІЯ

овѣдъ старо сѣснл
дѣтъ іерѣю сицъ творити
хрѣста ти стое тѣло хво
ти вѣрѣны чѣ вѣрѣ сѣт
ти двѣ агница недиго
ка дѣрѣсан адроу си па
мь поспирѣ напои крѣв
вою и дрѣ храни добрѣ сѣ
емь стѣра ѿ итрѣпетѣ и
Фора дане бхдѣ пет ѿпа
и пѣпена или песолени и
юди попе сѣспрахѣ и нрѣх
и да исплѣ нехѣ стѣ в
стѣрѣ ти сѣтѣрѣвое чѣтѣ да вѣ
ржи вѣстѣи поспѣ на пѣзобѣ
нѣ и дрѣтѣ чѣтѣ па оупениѣ
и ітрѣтѣнѣ чѣтѣ на рѣдѣ
и дрѣвѣтѣ чѣтѣ паки на п. ху

ИЗВЕСТИЯ

го д р х і е п к о п а к е с а р и е к а н
д о к ѣ н с к ѣ м ѣ в а с н ѣ л ѣ в ѣ л ѣ н
к а г о . п о о ѹ ч ѣ н і е к а п о в з в ѣ
г е р о у ѿ б о ж ѣ с т ѣ в ѣ н ѣ с л о у
ѣ . и ѿ п р ѣ н ѹ е ш е н і и .

Pagini din *Liturghier* (Mănăstirea Dealu, 1508)

BIBLIOTHECA BIBLIOLOGICA

SUB INGHIIREA LUI
TOUȚI LA DIRECȚIUNEA DE I. CRĂCIUN

19

CATECHISMUL ROMĂNESC
DIN 1544

URMAT DE
CELELALTE CATECHISME ROMĂNO-LUTERANE
BĂRSEANU, STURDZAN ȘI MARTIAN

I. CRĂCIUN

Profesor la Universitatea din Cluj

LE CATECHISME ROMAIN DE 1544, SUUVI
DES AUTRES CATECHISMES ROMAINO-
LUTHÉRIENS: BĂRSEANU, STURDZAN ET
MARTIAN. TEXTE ROMAIN ET FRANÇAIS

А ПЕЛНИЦА ДЕЛ ФАТЪ КЪРАТЪ МА
РІА • ШН АВЪЦІА А ПЛІН ТРЕМЪ СЕН
АТОАТЪ ЛОЦМЪ ДЕСЪ СПУЕ ЁУЛІА
ЛЪ ХС • ШН ЗНСЕ ХС А ПЛІА
ЧІНЕВА КРЪ ДЕ ШН СЕВА БОТЕЗА
ЁРТАТЪ ВАФН ЧІНЕ НОЦВА КРЪ ДЕ
НЕЧЕСЕВА БОТЕЗА ПЕРІТЪ ВАФН •
ШН А ОУ А ЛЕСЪ • Д • ЁУЛІСТН • ДЕ
ЛНІМВА ШВРЕДСКА ПРЕЛНІМВА ГРЕ
ЧАСКА ДЪ Д СКРНСЪ ЁУЛІА • ДЪ
ОІА СФНЦН ПЪРНЦН • ВАСНАІЕ
ГРНГОРІЕ ІОУ ЗЛАЦТЪ АТАНАСІЕ
ШН КІРНЛЬ ФНЛОСІФЪ • ШН ЁН
СОКОТНРЪ ШН СКОАСЕРЪ ДЕМІА

Coresi

Statuia lui Coresi (Braşov)

**Tiparnița
diaconului Coresi
din Brașov (replică
modernă)**

ЛУКВЪ СФНЧНЛО ВЪ ПОСТА

скрисиоце де сфнтюу айла ие фланотсу
доукя • а трѣ марѣ дѣменек а пашиду
ни ла сѣнтѣ дѣмнѣхън • глава •

Мтѣи амѣ коуезнтѣ фѣкѣн де тоци
шѣ фѣшфнле • дѣ кѣндѣ ачепоу іѣ
афате шн алевца • пѣнѣ ачѣсте зѣнѣ
порѣнчѣи а постолниѣ кѣ дѣхѣ сфнтѣ
шн ачѣсе сѣнсе • а на нѣтеле поѣсѣ

Pagină din *Apostol* (1566)

МАВЛНЧВВН МАВЛЧВ

дѣ стѣхѣи въскрѣсѣи • глаголю •
У бѣстннѣмѣ твоѣмѣ крѣтѣмѣ хѣ • дѣвѣла посрѣ
мнѣ еси • нѣвъскрѣнѣмѣ твоѣмѣ, жѣло грѣхѣовноѣ
прѣтѣпнѣ еси • нѣспѣсѣнѣнѣ ѣвѣратѣсѣмѣ рѣтнѣнѣ
слѣвнѣмѣ едѣно рѣднѣнѣ • нѣ же въскрѣсѣнѣ дѣм
рѣдѣ чѣтѣскомѣ • ѣко ѣвѣчѣмѣ на заколенѣ вѣдѣмѣ
ѣужѣ сошѣмѣ сѣго кнѣнѣнѣ а дѣстѣнѣ • нѣвъзѣмѣмѣ ерѣ
тѣ плачѣвнѣнѣ • вѣнѣде еси црѣ славы хѣ • глѣмѣ сѣ
шнѣмѣ вѣзѣзѣхѣ, нѣзыдѣте • нѣже вѣтѣмѣ, ѣкрѣнѣ

ГІ

Pagină din *Octoih* (1575)

„Cu mila lui Dumnezeu eu diacon Coresi, dacă am văzut că mai toate popoarele au cuvântul lui Dumnezeu în limba lor, numai noi românii n-avem; și Hristos a zis, Matei 99: cine citește să înțeleagă; și Pavel apostol încă scrie la Corint 155, că într-o biserică mai bine cinci cuvinte cu înțelesul meu să grăiesc, ca și ceilalți să învețe decât întuneric de cuvinte neînțelese într-alte limbi. Drept aceea, frații mei, preoților, v-am scris aceste psaltiri cu răspuns de-am scos din psaltirea sârbească în limbă românească să fie pe înțeles și gramaticilor. Și vă rog ca, frații mei, să citiți și bine să socotiți că veți vedea că e cu adevăr.”

(Diaconul Coresi, preambul la Psaltirea slavo-română, 1577)

Ioan Iacob Heraclid (Despot-Vodă)

Ruinele Colegiului Latin (Cotnari, secolul al XVI-lea)

Къ едина кою шн дестинни мнла дѡвн есе
 атѣте кзрци крестиниши а сз ѡрландите
 дѡпа ко м ад дѡнесиѣ кѡцирѣ мзрїен ади
 катрѣ жнгмѡнъ ѡѡнѡдзль арделѡу ади шн
 ацрїен оѡнгѡрцин . шн кѡцирѣ шн кѡ еѡм а
 тѡци дѡннлоръ марн шн офѣтинти аи арда
 ади : пѣмнтрѣ мнтржмжтѡура есѣрѣтѣи
 офнтѣ арѡмжнлоръ пофтиндѣ тѡв еина
 нѡпсѣнїѣ крестинилоръ рѡмжнн : кѡре нѡпсѣнї
 нѡман дѡла тнне дѡлмне тѣремъ прїнптрѣ
 онангѡрѣ офнтѣ фїюль тѣд іс хѡ
 дѡнѡль шн нѡпсѣнѣрнлѣ нѡстрѣ жмнн :
 шн оѣѣ жчепѣт атѣсткзрци . жѣ . нѡѣка . дї .
 шн оѣѣ ѡзвзршнтѣ млѡна аз іонїѣ . жѣ .
 ѡзлѣтѣ ѡзѣ . рѡждѣствѣ хѣѡ . 1582 .

денатѣте кзрци шн анѡсѣа тѣте доѡ
 дѡтано . Бїтїѣ . шн нѡ хѡль .
 кѡлѡн дѡнъ дѣстѣгъ шн всѣтн вїтѣсѣ Гїсчн
 фрѣнци алесѣ хѡноцн арделѡдн шн цзржїн
 оѡнгѡрцин . азкѡнѡторн андѡл кѡѣ атѣте
 доѡ кзрци ѡзфїѣ нзргж пзж дѡнесїѣ ел шн
 алалте тнпзрн шн есѡ атѣ . шн мзрїѣ аз Гїсчн
 фрѣнци фѣ кѡ тѡв ацїѡторнлѣ шн лѣѣ крїи аи
 кѣлтѣлж мѡѣтѣ . шн кѡ алци ѡамѣнн еѡнн
 анжк азангѣ еїне шн лѣѣ азрѡнтѣ есѡ фрѡци
 рѡмжнлоръ пентрѣ атѣлѣ рѡгацн прѣ дѡнесїѣ .
 прѣмнтрѣ мзрїѣ ади .
 дѣ анжїлѣ ади дѡнесїѣ еѣ шѣрѣанѣ дїанѣ мѣ
 мцрѣрѡѣ мѡре атнпарѣлоръ . шн кѡ марїѣнѣ дн
 гїкѣ дѣл нѡд анжнѣ нѡлѣтрж тѣте кзрци тѣ
 тнндѣ шнне пазѣѡрж шн лѣѣ мѡ есрнѣ есѡ фрѡ
 цнлѡ рѡмжнн . шнлѣ тетнцн кзвѣцн ѡфлѣ м
 нтрѣлѣ мзргжрнтарн кѡдмнѣ шн кнѣтѣїѣ нѣ
 сѡзршнтѣ . кѡнѡлѣрѣвѣцн фѡлѣсѡѣ еѣ
 нѣцнлоръ : шн пѣлѣта пѣка
 телѣрѣ дѣлѣ дѡнесїѣ аи
 трѣ тѣте кзрци :
 Скрїнеѣѣ тѣте кзрци офнтѣ : анн . жѣѣ :
 Порїждѣствѣ хѣѡ : ѡфїѣ . нѡѣка іѡѡлѣ . дї .
 атѣтѣтѣ атѡѡржїѣ .

Pagini din Palia de la Orăștie (1582)

Cartea în spațiul românesc

A doua jumătate a secolului al XVI-lea - în Transilvania, pe lângă școlile înființate sub patronajul mănăstirilor, s-au remarcat școlile orășenești de la Brașov, Cluj-Napoca (1581: Universitatea) și Alba Iulia (1622: Colegiul Academic; 1662: s-a mutat la Aiud).

1643 - la Mănăstirea „*Trei Ierarhi*” din Iași, s-a înființat prima tipografie din Moldova, prima carte tipărită fiind *Cartea Românească de învățătură* sau *Cazania lui Varlaam*.

1648 - la Alba Iulia, s-a publicat *Noul Testament* în limba română, aceasta fiind prima traducere integrală în limba autohtonă.

1651-1683 - Dosoftei Barilă, mitropolitul Moldovei, a tipărit *Psaltirea în versuri* (1651); *Psaltirea slavo-română* (1680); *Viata și petrecerea sfinților* (1683).

1688 - sub patronajul domnului muntean Șerban Cantacuzino, *Biblia* a fost tradusă pentru prima dată în limba română (*Biblia de la București*).

1694 - la București, la inițiativa domnului Constantin Brâncoveanu, a fost fondată Academia domnească.

1707 - la Iași, la inițiativa domnului Antioh Cantemir (1696-1700; 1705-1707), a fost creată Academia domnească.

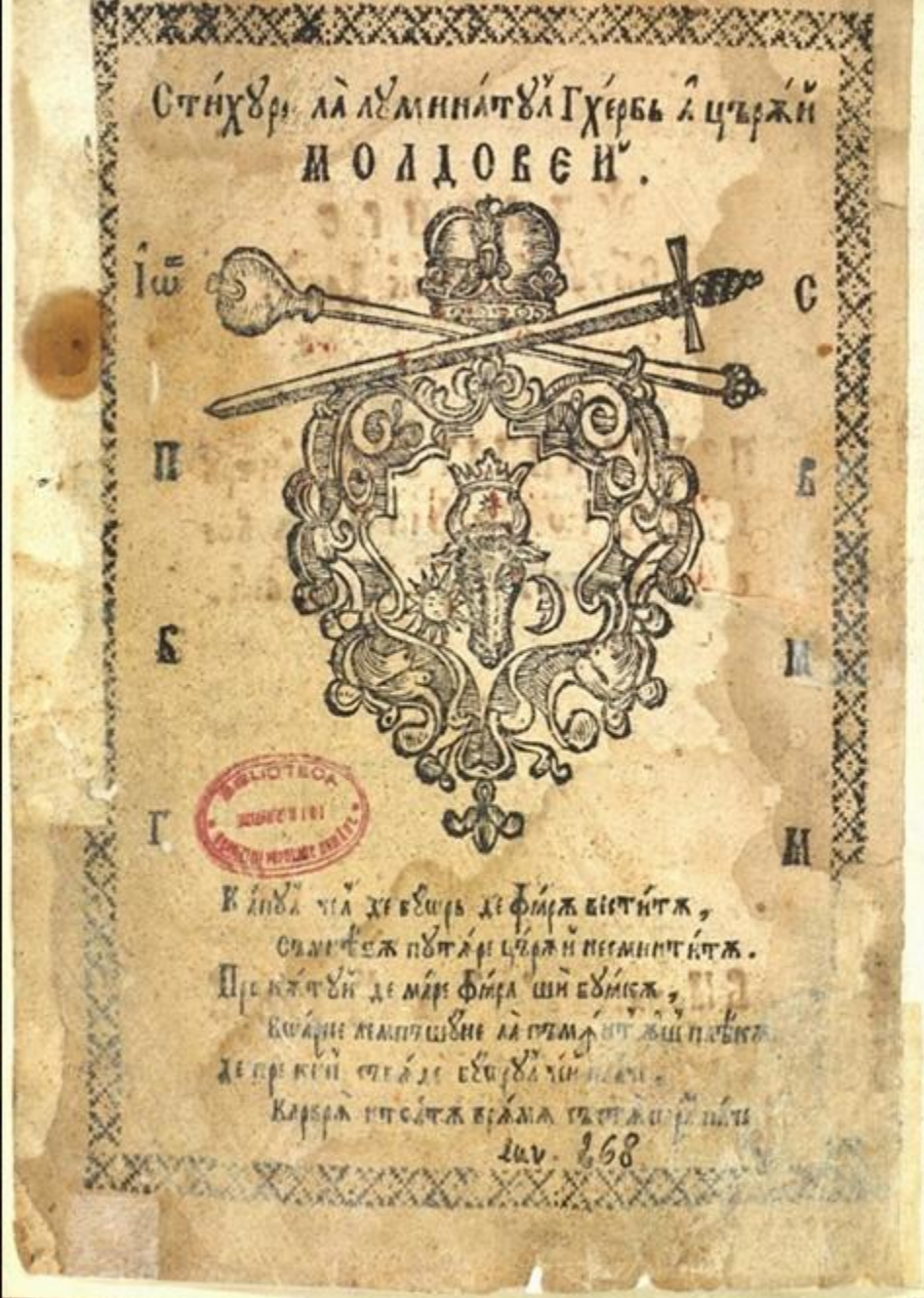
Pagină din *Cartea Românească de învățătură sau Cazania lui Varlaam* (1643)

Pagină din *Noul Testament* (1648)

Mitropolitul Dosoftei Barilă

Pagină din *Psaltirea în versuri* (1651)

Șerban Cantacuzino

Pagini din *Biblia de la București* (1688)

Antioh Cantemir

Academia domnească de la Iași (secolul al XVIII-lea)

BIBLIOGRAFIE

1. Dumitrescu, Doru, Manea, Mihai, *Mic dicționar enciclopedic de termeni istorici*, Editura Meronia, București, 2008.
2. Barnea, Alexandru (coordonator), Manea, Vasile Aurel, Palade, Eugen, Teodorescu, Bogdan, *Istorie: Manual pentru clasa a XII-a*, Editura Corint, București, 2007.
3. Petre, Zoe (coordonator), Căpiță, Carol, Stănescu, Ecaterina, Lung, Ecaterina, Livadă-Cadeschi, Ligia, Ciupală, Alin, Țurcanu, Florin, Vlad, Laurențiu, Andreescu, Sorin, *Istorie: Manual pentru clasa a XII-a*, Editura Corint, București, 2008.
4. Adăscăliței, Felicia, Lazăr, Liviu, *Istorie: Manual pentru clasa a XII-a*, Editura Corvin, Deva, 2007.
5. Băluțoiu, Valentin, Grecu, Maria, *Istorie: Manual pentru clasa a XII-a*, Editura Didactică și Pedagogică, București, 2007.
6. Scurtu, Ioan, Cristea, Niculae, Curculescu, Marian, Dincă, Constantin, Soare, Aurel Constantin, *Istorie: Manual pentru clasa a XII-a*, Editura Economică Preuniversitaria, București, 2008.
7. Dondorici, Florentina, Lica, Elena Emilia, Poamă, Emil, Ionescu, Vasile, Osanu, Octavian, Stoica, Relu, *Istorie: Manual pentru clasa a XII-a*, Editura Gimnasium, București, 2008.
8. Stan, Magda, Vornicu, Cristian, *Istorie: Manual pentru clasa a XII-a*, Editura Niculescu ABC, București, 2015.
9. Bărbulescu, Mihai, Deletant, Dennis, Hitchins, Keith, Papacostea, Șerban, Teodor, Pompiliu, *Istoria României*, Editura Corint Educațional, București, 2014.
10. Giurescu, Constantin C., *Istoria Românilor*, Editura ALL, București, 2019.
11. Constantiniu, Florin, *O istorie sinceră a poporului român*, Editura Univers Enciclopedic Gold, București, 2008.
12. Bulei, Ion, *O istorie ilustrată a românilor*, Editura Litera, București, 2018.
13. Djuvara, Neagu, *O scurtă istorie ilustrată a românilor*, Editura Humanitas, 2013.
14. Iorga, Nicolae, *Istoria Bisericii românești și a vieții religioase a românilor*, Editura Paul Editions, București, 2021.
15. Imagini: Google Images (domeniul public).

Vă mulțumim pentru atenție!

ȘCOALA COOL
EDUCAȚIE PRIN CONȚINUT

